

In het artikel over de 'oerbossen' in Roemenië en Bulgarije van de Expertgroep Oerbossen van de KNNV merken J. Fanta, P. Veen, B. Maes en J. de Schmidt op dat er verschillende definities over oerbos in omloop zijn (*Natura* 2008/4, p. 116-119). Al deze definities gaan over de graad van menselijke invloed. Natuurlijk moet die invloed zo klein mogelijk zijn, wil je nog van ongestoord bos, 'oerbos', kunnen spreken. De KNNV-groep kiest onder het kopje 'Wat is eigenlijk oerbos?' voor een andere benadering. "Liever dan op menselijke afwezigheid selecteren wij op ecologische kenmerken". Waarom ze dat liever doen, vermelden ze niet, terwijl dat juist interessant zou wezen omdat het oerbos in zijn definitie zelden bepaald wordt door een reeks ecologische kenmerken. Die treffen namelijk niet de essentie van het begrip. Het 'eigenlijke' van hun oerbos is me ook niet duidelijk geworden.

Laat uw oerbos vallen!

Bij uitstek is oernatuur een begrip waarvoor we dienen terug te keren naar de oorsprong. Naar de natuur die op geen enkele wijze onder invloed van de mens stond. Dit kan je 'hoofdnatuur' noemen, een klasse apart en een titel waardig. Wat is nu geschikter dan 'oernatuur'. Het is meest geëigend, en wat bos betreft 'oerbos'. Oernatuur in de oertijd, die twee sluiten ook volkomen op elkaar aan. Hun zogenoemde 'unifying concept' zou ik gauw vervangen door het leerstuk van de vlindervleugeltheorie, waarvan het principe welbekend is, en vermoedelijk bedacht door een Boeddhistische monnik. De mens ontstond zo'n drie miljoen jaar geleden in Afrika. Het gaat om de mens die voor het eerst een vlinder deed opschrikken. Zijn vleugel brengt wat lucht in beweging die storm oogst op een ander continent. Moraal, voordat de mens Afrika verliet om de wereld in tal en last te veroveren, oefende hij met het opjagen van een vlindertje al beslissende invloed op de oernatuur elders uit. De natuur als oernatuur hield spoedig op te bestaan, overal.

Dit lijkt vergezocht, maar voor een haarscherpe definitie is niets vergezocht. De bedoelde bossen op de Balkan zijn inmiddels onderhevig aan de klimaatverstoring, verwerken al eeuwen de luchtverontreiniging van haardvuurtjes die met hun onbekende, subtiele uitwerking op... ja wat? Op bepaalde insecten, orchideeën, op de vegetatiesamenstelling? We kunnen slechts gissen. Onwetendheid is een andere reden om de eerbiedwaardige term oerbos niet te bezigen voor bossen waarvan slechts vaststaat dat er nimmer een bijlslag weerklonk. Indirecte menselijke invloeden zijn van even groot belang. Daarom zou ik bossen die aan de ecologische vereisten voldoen,

rangschikken onder 'natuurlijk bos', of anders 'spontaan bos'. Spontane processen zijn er overheersend en invasieve exoten spelen er nog geen rol. Al weten we dat weer niet zeker voor de insecten en schimmels. Niemand kan echter volhouden dat dergelijke bossen in álles lijken op het denkbeeldige oerbos - het bos dat er had kunnen staan. Het is een omissie van de expertgroep om geen term te geven aan het oerbos zoals hier gedefinieerd, het 'nul'bos.

De hoofdredacteur sprak het vermoeden uit dat lezers in die oerbossen gaan struinen. Een mens loopt rond in de natuur, dat gebeurt. Maar kan dat in oernatuur? Dat lijkt me getuigen van grote ironie. Uit de aard der zaak dient een begrip als oerbos strikt te zijn. Het stelt je tevens in staat je diepste ontzag voor de oorspronkelijke schepping tot uiting te brengen, voor het ongerepte paradijs van vóór de mens, of voor de nog denkbare 'actuele' oernatuur. De oernatuur lijkt me een categorisch imperatief, niet om te herstellen, dat kan niet, wel fundamenteel als motief voor

natuurbeschermen; de oernatuur is normgevend voor een bepaald richting, 'deep ecology'. De mensheid heeft de evolutie van de oernatuur al zeer vroeg tot staan gebracht. Gebruik haar naam daarom niet ijdel, niet op ontheiligde grond.

K. Piël, *Herstel Inheems Duin*

Reactie

Waarom wij kiezen voor ecologische kenmerken en niet voor menselijke afwezigheid, is omdat de afwezigheid van menselijke invloed niet goed te meten blijkt. Wij konden daar geen kenmerken voor vinden die relevant zijn voor het doel van het project: het behoud van de laatste oerbossen van Europa. De mens heeft altijd invloed, want hij is onderdeel van het systeem. Vanaf de oertijd worden dieren bejaagd, vruchten, paddenstoelen, knollen, eieren en hout verzameld. Het gaat ons om het behoud van boscsystemen die naar menselijke maat gemeten onvervangbaar zijn door hun enorm lange ontwikkeling. Weg betekent dan in feite voorgoed weg. Dat wil het project voorkomen. We willen de mens ook liever niet als een besmettelijk wezen zien, want we horen zelf ook tot die soort. Het gaat ons dus niet om de mens als zodanig, maar om het stellen van zodanig strenge grenzen aan zijn invloed dat het ecosysteem oerbos nog geheel intact is. Daar hebben wij de kenmerken voor geformuleerd die in het project worden toegepast om de gawe bossen op te sporen voor duurzaam behoud. Taalkundig klopt de stelling van de heer Piël dat oernatuur in verband staat met oorsprong. Oer en oor hebben dezelfde betekenis. Terug in de tijd gaat echter niet en we zouden ook niet goed weten tot wanneer. We zullen het met de ecologische stand van kennis moeten doen.

*Namens de KNNV-expertgroep oerbossen,
Peter Veen*

